

Det globala civilsamhället - en andra supermakt?

Föredrag vid miniseminarium på Folkkulturcentrum 8 juni 2005
av Lasse Karlsson, medlem i Attac Stockholm

Bakgrund

Att jag står här idag beror på att jag blev mycket inspirerad av Nicanor Perlas och Walden Bello när de var i Sverige 2003 för att ta emot det alternativa nobelpriset.

Bland annat talade de om det globala civilsamhället. De citerade New York Times som efter de stora demonstrationerna runt om i världen den 15 februari 2003, mot USAs förestående invasion i Irak, hade beskrivit den globala allmänna opinionen som den andra supermakten.

Så småningom förstod jag att Nicanor Perlas är en av de människor som tänkt och skrivit allra mest om civilsamhället. Det som gör honom särskilt intressant är att han är både teoretiker och praktiker, och att han har både ett politiskt och personligt, för att inte säga andligt, perspektiv.

När han kom tillbaka till Sverige i oktober 2004 deltog jag i ett tvådagarsseminarium med honom på Folkkulturcentrum. Seminariet fick sedan en fortsättning i form av en serie diskussioner och föreläsningar. Det här är mitt bidrag. Jag utgår från Perlas' begrepp och teser och försöker foga samman dem med mina egna tankar och erfarenheter.

De tre grenarna - idealet

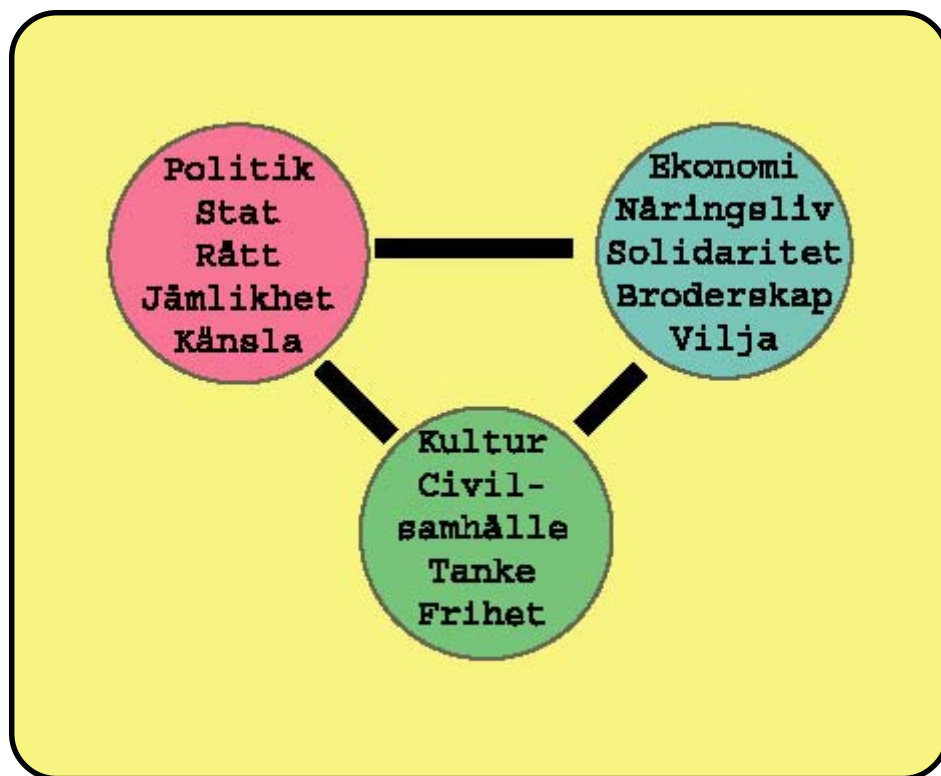
Perlas bygger sitt tänkande på att vårt sociala liv består av tre grenar. Varje gren har sin egen särskilda funktion och även om vi människor naturligtvis rör oss i alla grenarna är tanken att deras respektive verksamheter måste hållas åtskilda.

I våra diskussioner här på Folkkulturcentrum har vi använt olika benämningar på de olika grenarna, jag har lagt in dem här på bilden.

Här finns ett första problem, i alla fall för mig, och det är att dessa olika begrepp är hämtade från olika tankevärldar och inte är synonyma. Åtminstone mitt intellekt invänder mot att sätta likhets-tecken mellan näringsliv, vilja och broderskap (eller solidaritet). Jag ska inte fördjupa mig i det här problemet nu utan nöjer mig med att peka på det.

Idén är att det ska råda balans mellan de tre grenarna. Om någon tillåts dominera blir det olyckliga följder. Men i viss mening har civilsamhället en särställning bland de tre grenarna. Det är här vi definierar oss som människor och de

båda andra grenarna är i hög grad beroende av civilsamhället. Politiken behöver vår legitimitet och ekonomin behöver våra pengar. I idealfallet konstitueras värderingarna i civilsamhället i form av institutioner inom politiken och ekonomin.

De tre grenarna - verkligheten

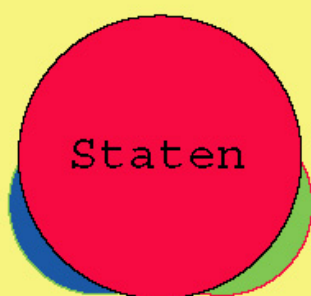
Dock: Denna idé om en balans mellan de tre genarna är en utopi. I verkligheten ser det inte alls ut på det här viset. De följande två bilderna ligger betydligt närmare verkligheten – de visar obalansen mellan de tre genarna i ett kommunistiskt och ett (extremt) kapitalistiskt samhälle.

Både i det kommunistiska och det kapitalistiska samhället är det viktigt för makten att invadera och behärska civilsamhället. Men det sker på helt olika sätt.

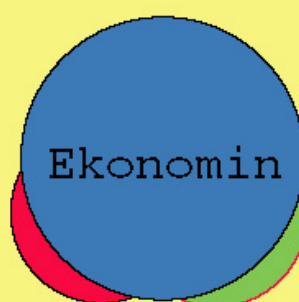
I det totalitära, kommunistiska samhället behärskas civilsamhället genom övervakning, tvång och hot om frihetsberövande. Fria rörelser och organisationer är ett hot mot hela den rådande ordningen. Okontrollerade aktiviteter i civilsamhället är helt enkelt inte tillåtna. När de trots allt uppstår och växer (vilket de förr eller senare alltid gör) för de med sig konflikter och sammanstötningar. Fackföreningsrörelsen Solidaritet i Polen är ett bra exempel. Ett annat, som Perlas pekar på, är den förbjudna Falugong-rörelsen i Kina.

I ett samhälle, som vårt, med kapitalism och politisk demokrati, är

maktens förhållande till civilsamhället helt annorlunda och mycket mera komplicerat. I detta samhälle är frihet ett honnörsord och människors rätt till självständig aktivitet i civilsamhället är grundlagsfäst. Ändå försöker makten se till att det som människor har för sig i civilsamhället inte strider mot de intressen som dominerar i samhället. Makten måste därför lyckas med att skapa ett aktivt eller passivt samtycke till den rådande ordningen från medborgarnas sida. Det gör den genom att dominera de idéer som uppstår i samhället. Kritiska tankar kommersialiseras och förvandlas till underhållning och konsumtion. De övertas och skraddarsys efter maktens behov. På så vis blir hela etablissemanget ”jämställdhetsivrare”, ”miljövänner” och ”goda demokrater”.

Exemplet
kommunism

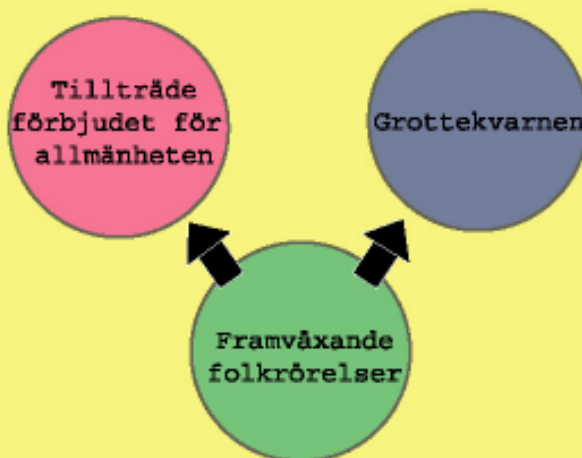
Exemplet
kapitalism

Grenarna i svensk historia

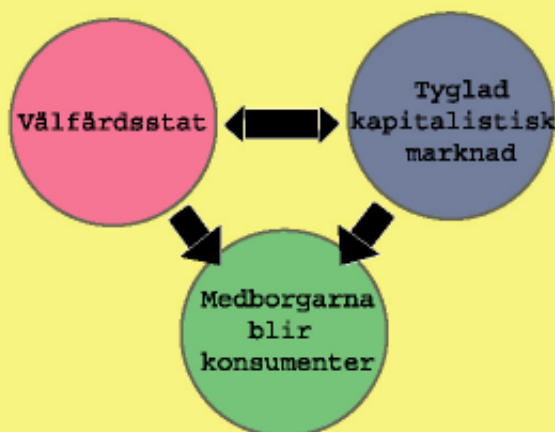
I Sverige och andra kapitalistiska länder finns många exempel på hur rörelser i civilsamhället blivit starka och framgångsrika samtidigt som de successivt omvandlats och underordnats de ekonomiska intressena. Ett mycket slående exempel är framväxten av det som kom att kallas den svenska modellen. De två övre figurerna på den här sidan symboliserar de tre grenarna i det svenska samhället före och efter den omvandling som drevs fram av rörelser i civilsamhället.

”Den svenska modellen” utmanades mot slutet av 1960-talet från vänster genom nya folkrörelser i civilsamhället, till exempel FNL-rörelsen, kvinnorörelsen och miljörörelsen, som samtidigt vitaliserade de gamla folkrörelserna. De senare illustrerade vid det här laget en av de centrala teserna i Perlas resonemang, nämligen att en folkrörelse som ersätter aktivitet i civilsamhället med maktsträvan inom staten eller ekonomin går mot sin egen undergång samtidigt som balansen mellan de tre grenarna förskjuts till statens och ekonomins fördel. Rörelserna i det svenska civilsamhället under 60- och 70-talet var framför allt kritiska mot den ekonomiska makten (och inte minst socialdemokratiens samarbete med den) och resultatet blev en mängd nya lagar. Genom dessa försökte till exempel arbetarrörelsen stärka löntagarnas ställning genom en ny arbetsrätt, inte genom mobilisering av löntagarna i civilsamhället i

Sverige kring förra sekelskiftet

Svenska modellen

Svenska modellen utmanas

Första akten, 1960-talet

Den nya vänstern:

"Mera makt åt samhället"
(och då menar man staten)

Andra akten, 1980-talet

Den nya liberalismen:

"Mera makt åt civilsamhället"
(och då menar man kapitalet)*

* Det är nyliberalerna som, inspirerade av utvecklingen i Östeuropa, introducerar "civila samhället" som ett begrepp i svensk politik, och då riktar mot vänstern och arbetarrörelsen

form av facklig aktivitet och kamp.

Nästa stora samhällskritiska rörelse kom från höger. Den nya vänstern efterträddes av den nya liberalismen, det vill säga nyliberalismen. De två små bilderna illustrerar denna omsvängning. Först LO-tidningen som 1975 optimistiskt deklarerar att nu "tar vi över" och sedan företagarna och deras anhängare ute på gatorna i den stora motdemonstrationen den fjärde oktober 1981 med arbetsgivar-direktören Curt Nicolini i spetsen.

Den här gången är det statens makt som kritiserar, inte den ekonomiska. Och det är nu som *civilsamhället* som begrepp för första gången på allvar introduceras i svensk politisk debatt. Då sker det som ett ideologiskt verktyg riktat mot arbetarrörelsen och vänstern. Det blir nu allt vanligare att tala om staten som frihetens fiende. Under den svenska modellens framgångsrika år talade man inte särskilt mycket om staten. Den svenska staten kallades mest för

samhället. "Det starka samhället", som Tage Erlander brukade säga.

Den nyliberala rörelsen, som var mycket framgångsrik i sin strävan att försvaga statsmakten på den ekonomiska maktens villkor, var i högsta grad internationell. Ronald Reagan och Margaret Thatcher var de stora affischnamnen och de ledande teoretikerna, när den nya politiken gavs politisk legitimitet, var Milton Friedman och Chicagoskolan. De belönades med flera sk ekonomiska nobelpriser.

Grenarna blir globala

Det är under denna nyliberala period som "globalisering" blir ett av de vanligaste orden i samhällsdebatten. Det återspeglar en utveckling där allt mera makt undandras nationalstaterna för att i stället utövas utanför de enskilda ländernas gränser i sammanhang och institutioner där medborgarna saknar insyn och inflytande. Det är denna utveckling som gör att Nicanor Perlas börjar tala om den globala varianten av den sociala tregreningen. Fram växer en situation som antyds med bilden på den här sidan.

WTO betyder World Trade Organisation, på svenska säger vi Världshandelsorganisationen. Den har bara funnits i tio år och kan liknas vid en ekonomisk världsregering. 150 länder är medlemmar och besluten fattas formellt av regeringarnas representanter. Men organisationen tillvaratar i första hand de ekonomiska intressen – dels genom att dess struktur och beslut i hög grad är resultatet av de stora företagens maktutövning i det fördolda, dels genom att organisationens målsättning är att öka den ekonomiska tillväxten genom att underlätta den internationella handeln.

Sverige har varit medlem från början. När riksdagen tog beslutet i december 1994 var det bara tre talare som begärde ordet. Ingen i regeringen sade ett ord och ingen i den borgerliga oppositionen. Total enighet rådde. Det hela var överstökad på en halvtimme. Det stod inget i tidningen dagen efter. Samma natt som Sverige blev medlem i EU blev Sverige medlem i WTO utan att svenskarna hade en aning om det.

Ändå kan man inte kalla detta för en kupp. Det är ett exempel på att staten helt enligt regelboken bestämmer

något som de ekonomiska intressena gillar och som civilsamhället godkänner enligt principen "den som tiger, den samtycker". Beslutet var inte på något vis hemligt. Men det låg helt i linje med det sekulariserade Sveriges statsreligion: Mera tillväxt till alla lycka bär! Och WTO skulle åstadkomma just ökad tillväxt genom det som kallades ökad frihandel, det vill säga nyliberalism i global skala. Det svenska civil-

samhället vaggades till ro och fortsatte att sova gott.

Men så var det inte överallt. I början av oktober 1993 demonstrerade en halv miljon småbönder i Bangalore i Indien mot det föreslagna WTO-avtalet. Bland deltagarna fanns forskare, representanter för bondeorganisationer och fackföreningar, aktivister i rörelser med anknytning till jordbruks- och miljöfrågor från Etiopien, Filippinerna, Malaysia, Indonesien, Nicaragua, Thailand och Syd-Korea. Men i svenska medier skymtade bara en notis från Tidningarnas Telegrambyrå som berättade att "Några tiotal WTO-motståndarna slog sönder fönster och satte eld på möbler och kontorsutrustning. Ingen människa kom till skada. Polischef M F Pasha sade att Karna-

takas lantbrukarförbund anmäls för mordbrand."

Men ett par månader senare uppstår för ett ögonblick en kontakt mellan det loja, svenska civilsamhället och det upproriska civilsamhället i Indien. I december 1993 skriver nämligen Dagens Nyheter om "en mycket livlig kvinna med spelande ögon och en mun som i takt med en kulspruta riktar osande salvor mot Världsbanken, Internationella valutafonden (IMF) och WTO - det internationella frihandelsavtal som i dagarna håller på att manglas igenom i Bryssel" och som hon kallar "en katastrof för tredje världens småbönder och lantbrukare."

Kvinnan är Vandana Shiva som besöker Stockholm för att ta emot alternativa nobelpriset. Hon berättar om demonstrationerna i Bangalore och Dagens Nyheter fortsätter:

"Protesten har karaktären av en präriebrand. Ingen skriver om den, men det brinner lika mycket för det. Centralregeringen begriper ingenting av vad som pågår och är för övrigt inte intresserad av småbrukarna. WTO-avtalet innebär en internationalisering av mänskliga perversiteter. Det är en ny kolonisering av tredje världen", säger Vandana Shiva och brister i skratt åt journalisternas klenrogna miner när hon ger en improviserad presskonferens tillsammans med de övriga pristagarna.

Det globala civilsamhället träder fram

Vandana Shiva lämnade Stockholm och sex år gick. Nu är vi i Seattle i december 1999.

WTOs ministerråd skulle mötas och regeringsmedlemmar från hela världen kom resande. Men de fick åka hem utan att ens ha klarat av att öppna sitt möte. Motståndet från u-länderna var för stort och utanför möteslokalerna pågick gatustrider mellan demonstranter och poliser. Undantagstillstånd proklamerades. Så här skrev Dagens Nyheter (och nu var det inte längre fråga om notiser):

”Demonstranterna förde fram en brokig blandning av budskap - från ”Kina ut ur Tibet” till ”Sätt människor före företagets vinster”. Ett huvudtema var att understryka den ekonomiska globaliseringens negativa effekter. Tusentals arbetare marscherade genom Seattles gator i en av de största fackliga manifestationerna på länge i USA.

Vid sidan av allt tumult var det även lite karnevalstämning på gatorna. Radikala miljöaktivister var utklädda till havssköldpaddor för att visa sitt missnöje med att dessa oskyldiga djur enligt WTO:s regler tillåts fastna i nät som används för att fånga räkor som går på export.

Anarkistiska teatergrupper iscensätter sina protester mot hur de anser att WTO urgröper demokratin.

Många demonstranter fokuserade på hur WTO sätter frihandeln före miljö och grundläggande arbetsvillkor. Men här fanns också den lesbiska gruppen Dyke Action som anser att WTO motarbetar kvinnornas rättigheter och en grupp kanadensiska bibliotekarier som är rädda för att frihandeln kan privatisera Kanadas offentliga bibliotek.”

I dag, när jag har tillgång till begreppet ”det globala civilsamhället” ligger det nära till hands att säga att det var här, i Seattle 1999, som det föddes.

Men det är litet för enkelt – av två skäl.

För det första hade en mängd rörelser funnits i flera år – demonstrationerna i Bangalore är bara ett exempel. Vi ska alltså akta oss för att tro att det som vi inte fått se på TV inte finns i verkligheten.

För det andra: när kan man säga att en social rörelse börjar existera? Karl Marx skilde mellan ”arbetarklassen som en klass i sig” och ”arbetar-

klassen som en klass för sig”. Med andra ord: det är först när människorna själva definierar sig som det nya som detta nya uppstår. Och hur var det med den saken? Vad kallade de agerande subjekten sig själva?

Jag kan ta mig själv som exempel.

Jag har varit politiskt intresserad och engagerad i snart 40 år men de internationella frågorna har inte varit de viktigaste för mig. När WTOs ministerråd havererade i Seattle noterade jag det först. Men det var först ett år senare som jag kände suget från den här ”rörelsen av rörelser” som Naomi Klein senare skulle kalla den. Då förbereddes bildandet av Attac Sverige och då deltog jag i Forum Syds ”Fokus på Världshandel” i ett proppfullt Medborgarhus på Söder i Stockholm. När Attac bildades på nyåret stod folk i kö utanför ABF-huset på Sveavägen, de fick helt enkelt inte plats där inne. Men ännu hade jag inte hört någon som kallade oss för ett globalt civilsamhälle.

I själva verket var det våra motståndare som döpte oss. De kallade

oss ”antiglobaliseringsrörelsen”. Naturligtvis gillade vi inte det. Det ord som vi, i de rika länderna, kom att använda, var ”den globala rörelsen för rättvisa och demokrati”. Men våra fränder i de fattiga länderna var inte lika finkänsliga. De satte gärna likhets-tecken mellan globalisering och girig kapitalism – alltså var de motståndare till bådadera.

Det var nog först 2002 som jag riktigt tog till mig detta att jag ingick i ett globalt civilsamhälle. Och det var Perlas sätt att använda begreppet i en samhällskritisk, optimistisk berättelse som var anledningen. Perlas ger oss ett verktyg med vars hjälp vi kan förstå oss själva och placera in oss i ett historiskt sammanhang. Det är också en styrka hos Perlas att han inte placerar in sig på en traditionell vänsterhögerskala. Jag vill inte delta i en repris på 68-vänstern. Jag söker något som är mera nytt än så. Inte för inte är vår paroll: En annan värld är möjlig!

Vad hände sedan?

Vad har hänt i det globala civilsamhället? Jag ska mycket kort beröra tre exempel.

Först exemplet GATS.

WTO består av en mängd avtal som medlemsländerna lovat att följa. Ett av dem är tjänstehandelsavtalet GATS. Detta avtal har aldrig diskuterats i Sveriges riksdag eller i Sveriges Television. Men det har ägnats stor uppmärksamhet i det globala civilsamhället.

Avtalets funktion är att göra det möjligt för multinationella företag att etablera sig i alla WTO-länder och i vinstsyfte tillhandahålla alla slags tjänster. Det som gör det här politiskt kontroversiellt är att det öppnar för en utveckling som innebär att rättigheter som garanteras av offentlig verksamhet – t ex sjukvård, omsorg, utbildning, fria bibliotekslån och vattenförsörjning – omvandlas till handelsvaror på en världsmarknad dominerad av privat kapital. Det globala civilsamhället har i otaliga sammanhang kritiserat och protesterat mot de pågående GATS-förhandlingarna som syftar till att utvidga storföretagens handlingsfrihet. Bilden på första sidan är hämtad från ett sådant tillfälle, i Cancun i Mexiko 2004 där WTOs ministerråd samlades till resultatlösa överläggningar. I Attacs arbete med GATS har jag konkret upplevt att jag medverkat i ett globalt civilsamhälle.

Mitt andra exempel är de sociala

forumen.

I början av 2001 hölls Forum Social Mondial i Porto Alegre i Brasilien. Det var det globala civilsamhällets svar på World Economic Forum i Davos där världens ekonomiska och politiska makthavare samlas till mingel, seminarier och utspel.

World Social Forum har sedan vuxit och arrangerats varje år – förra året förlades det till Mumbai i Indien. Det har också inspirerat till forum i olika världsdelar, t ex European Social Forum, Asian Social Forum och African Social Forum, och även lokalt. I fjol arrangerades t ex Skåne Sociala Forum, Stockholm Sociala Forum och Umeå Sociala forum.

Det tredje exemplet: 15 februari 2003

Vid de sociala forumen ordnas föreläsningar och seminarier, demon-

strationer, kulturarrangemang och karnevalsliknande upptåg. Från första början har det diskuterats om dessa forum ska begränsas till att vara inspirerande mötesplatser eller om de också ska leda till handlingsinriktade formationer och strategier. Ett exempel på hur forumen har betydelse för det globala civilsamhället är de världsomfattande demonstrationerna den 15 februari 2003 mot USAs krigsförberedelser. Bilden är från Vasagatan i Stockholm. Runt hela världen strömmade under detta dygn rapporter om jättedemonstrationer. Det var dessa aktioner som fick New York Times att beteckna oss som den andra supermakten. Och grunden för denna samordning av demonstrationerna lades bl a under European Social Forum i Florens hösten 2002.

Några reflektioner

Jag ska avsluta med några reflexioner kring begreppet "det globala civilsamhället" och den bild som jag med väldigt bred pensel målat upp.

Till att börja med: Jag tror på betydelsen av teoretiska begrepp som hjälper oss att forma berättelser där vi känner igen oss själva och våra erfarenheter och som kan entusiasmera oss både till praktiskt handlande och kritisk analys. Som framgång tycker jag att Perlas har mycket att erbjuda i den vägen. Samtidigt är det bra att komma ihåg att de allra flesta människor i det vi kallar det globala civilsamhället inte använder begreppet och att många inte är särskilt intresserade av den här sortens diskussioner.

I mina ögon är civilsamhället i sig varken bra eller dåligt. Civilsamhället kan föda fram monster lika väl som det kan vara progressivt och bädda för en god utveckling. Men många tänker på civilsamhället som något i och för sig gott. Också Perlas är motsägelsefull på den här punkten. Ibland låter han som att civilsamhället till sin natur är något självklart gott. Men vid andra tillfällen låter han anorlunda. I ett av sina föredrag i oktober i fjol på Folkkulturcentrum förklarade han den senaste årens reaktionära utveckling i USA med att den kristna högern varit så fram-

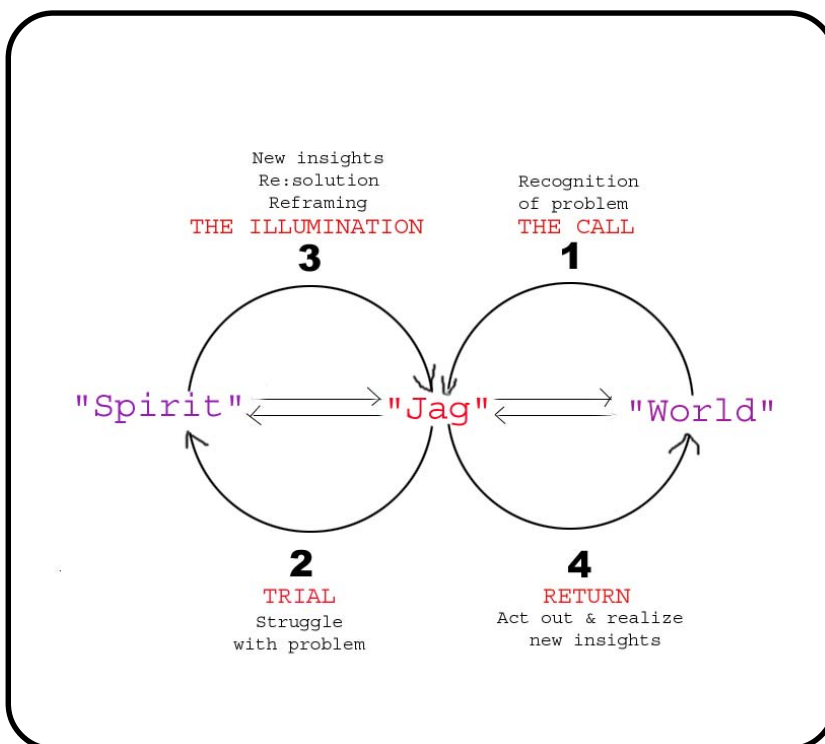
gångsrik i civilsamhället och samspelat med de neokonservativa inom republikanska partiet och den ekonomiska makten utan att falla för frestelsen att överge civilsamhället för att i stället söka makt inom staten och näringslivet. Här har vi ett skrämmande exempel på en rasande effektiv tregrening, menade Perlas. I sin senaste bok beskriver Vandana Shiva¹ samma fenomen, nämligen koalitionen mellan fundamentalistiska religiösa rörelser och global kapitalism. Ska jag vara uppriktig ser jag inte i mitt vardagsliv några egentliga tecken på ett kraftfullt, upproriskt och kritiskt civilsamhälle. Det är bara när jag får rapporter från världen utanför oss och hör röster som Nicanor Perlas, Vandana Shiva och många andra som min optimism får näring.

Jag måste också erkänna att jag inte lyckas få ut mycket av den antroposofiska traditionens hantering av begreppet social tregrening. Jag mötte det första gången i slutet av 1970-talet och jag tyckte att det var intressant och att de människor som berättade om det var mycket sympatiska. Som så många andra människor har jag stor respekt för det som antroposofier gör men jag förstår inte hur de tänker. Den sociala tregreningen är ju från början ett antroposofiskt begrepp men i de tex-

ter och tal av Perlas som jag har mött har jag inte sett några direkta spår av Rudolf Steiner eller antroposofin. Inte heller har jag sett några broar från antroposofiskt tregrenings-tänkande till traditionella politiska analyser. Nr 2 2004 av Balder tar upp både antroposofiska och politiska tankar men inte heller här ser jag några egentliga förbindelser mellan dem. För mig handlar det fortfarande om skilda världar, något som jag tycker bekräftas av intervjun med Ivar Heckscher som å ena sidan talar om "öar" – där man agerar praktiskt utifrån ett tregreningsperspektiv, t ex på en skola eller kanske en bank - och å andra sidan om "den defensiva kampen", som han menar att Nicanor Perlas bedriver och som han själv inte verkar så attraherad av. Hans Brodal, som intervjuas i samma nummer, tycks vara en av de få som försöker bedriva den defensiva kampen parallellt med arbetet på tregrenings-öar. Själv har jag nästan uteslutande hållit på med det som här kallas den defensiva kampen och har ett nästan kroniskt dåligt samvete för att jag inte lever rövare på en rebelisk ö i den kapitalistiska oceanen.

Två andra världar som är svåra att förena är den inre – som vi ibland kallar psyket, ibland själen och ibland det andliga – och den yttre, den vi kan se och ta på. Här är Perlas intressant. När han besökte oss i oktober 2004 uppehöll han sig mycket vid den process då man som individ kan ta steget från en tillvaro till en annan genom att förändra sin syn på sig själv och världen. Han illustrerade det med en bild som en del av oss kallar lemniskata och andra domusättan. Vi har diskuterat den här beskrivningen en hel del på ett par av våra möten och som sagt – det är mycket intressant. Men också här återstår det frågor att besvara – det jag mest efterlyser är konkreta exempel på detta omvälvande kretslopp och berättelser av kött och blod som illustrerar den här abstrakta figuren och integrerar den med övriga resonemang om den sociala tregreningen. En kommentar till figuren finns på nästa sida.

¹ Vandana Shiva 2004: India Divided: The Lethal Mix of Free Trade, Famine and Fundamentalism in India

Kommentar till Perlas figur på föregående sida

Ur Nicanor Perlas i samtal med Christian Egge

1): Det första steget i processen är att sätta ett frågetecken för ett ämne, för givna sakförhållanden. Det kan handla om energifrågan, om mänskliga rättigheter, om miljön - eller kanske framför allt, om dig själv som person. Du problematiserar det, du distanserar dig. På sätt och vis frigö du dig från det givna, till exempel från allt som har varit din uppväxt, din bakgrund.

2): Detta sätter igång nästa steg i processen som kallas separation, en känsla av hemlöshet. Detta är ett viktigt steg i processen. Många av dessa människor kommer inte ur den här situationen - om de inte upptäcker något större i sig själva, något som ger dem en djupare mening, en ny förståelse för universum. Många av de 50 miljoner "cultural creatives" i USA, till exempel, tror att jorden är en levande organism. Jag menar bara: fullkomligt motsatt en materialistisk världsbild. Detta är bara en del av hur en större bild av världen uppstår. Båda de här två första stegen (problematisering, separation) medför djup smarta.

3): På den andra nivån lär många sig alla möjliga andliga meditationstekniker; det kan vara kristna, buddistiska, New Age-inspirerade eller annat. Om de lyckas, så kommer de till ett tredje steg som kallas illumination, upplysning. Nu kommer de ut med en ny eller annorlunda syn på sig själva och på världen.

4): Och nu kan de vända tillbaka till världen och arbeta mer strategiskt och effektivt på grund av den "inre resa" som de har gjort. Denna resa inträffar för många. Men den utgör sällan ett diskussionstema i civilsamhället. Så jag behandlar detta explicit i min nya bok *Spirit or Empire - Societal revolutions in the 21st Century*. För, som jag sade, vi måste diskutera problemen kring Imperiet och den mänskliga "cyborg" på den nivå där de är verksamma, och det är på det spirituella planet.